

ARRESTA

ARESTA 47
SETEMBRE-OCTUBRE 2000

2

TEMA DE PORTADA
EL BAR DEL PAL·LAS
Salvador Gili

5

SEAM
TRILOGIA ALS ECRINS
Jordi Marmolejo

6

VIDA DEL CENTRE
APUNTS I COMUNICACIONS

7

I SE'M VA GLAÇAR EL COR
Lluïsa Huguet

8

QUINA NIT MÉS MACA... QUIN DIA TAN TRIST
Dolors Llordés

9

SENSE TÍTOL
Maria Huguet

10

TOT RECORDANT LA BLANCA
Mercè Ciutat

11

UNS RECORDS DE LES VACANCES DEL 2000
Carina Palau

11

SENDERISME
GR 7 A VALÈNCIA: ANDILLA-CORTES DE PALLARS
Pep "el Valencià"

15

GEL
GEL. ELS ORÍGENS (IV)

EQUIP DE REDACCIÓ: Mercè Ciutat, Mercè Gàzquez, Dolors Llordés, Carmina Pardo, Carles Sàez, Núria Solé, Guillem Ullastre i Juli Vallory. DISSENY GRÀFIC: Josep Herrándiz. EDITA: Centre Excursionista de Lleida. REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: C/ Comerç, 25. 25007 Lleida. Tel.: 973242329. Fax: 973234497. E-mail: cel@lleida.net. INTERNET: <http://www/lleida.net/clients/cel>. IMPRIMEIX: Arts Gràfiques Bobalà, SL. DIPÒSIT LEGAL: L-39-1958. Tirada 1.200 exemplars. Publicació no lucrativa. El CEL no es responsabilitza de les opinions dels autors. Es permet la reproducció però amb l'esment de l'autor i l'origen. Subscripció de 6 números 2.200 ptes. Preu del número 400 ptes. Impres en paper de cel·lulosa blanquejada sense clor. FOTO DE PORTADA: Emili Clariana, 19 d'abril de 1959 - Arxiu Salvador Gili. COL·LABOREN:

DES DE L'ARESTA I EN FORÇA ocasions, hem procurat conscienciar sobre la necessitat d'accedir al medi natural amb la deguda atenció i preparació per gaudir-ne sense entrebancs. Els accidents a muntanya hi són perquè, no ho dubteu, en les activitats a fer en aquest medi hi ha un cert risc potencial.

Avui i sempre, a l'ARESTA i al nostre Centre, estarem entristits per la nostra companya Blanca Agulló i dolguts pel malaurat accident que va sofrir el passat juliol al pic de Mar, en plena celebració del XXI ral·li d'alta muntanya, tot exercint funcions de control de pas.

El fet de contribuir amb la seva presència i experiència a la seguretat dels participants d'aquesta prova, ens afegeix una frustració major encara, ja que la Blanca estava fent un servei a la nostra entitat. Un servei que no es podrà pagar mai amb cap moneda.

Tampoc no podem deixar de sentir aquí tristesa pel traspàs del nostre company Sisco García-Campanes, produït també aquest estiu i en dates properes, encara que en circumstàncies alienes al món de la muntanya. Només el record i el fet d'enorgullir-nos d'haver estat companys seus, podrà ser un just i merescut testimoni a la memòria de tots dos.

La muntanya, la carretera, la salut, la feina... i tant d'altres coses lligades a la nostra existència ens proposen un entorn vital per gaudir-ne, però amb les seves contraprestacions. La vida, viure, estar viu... és risc. Visca la vida.

El bar del Pal·las

El bar dels baixos del desaparegut “Hotel Pal·las” als Porxos de Baix. Aquesta va ésser la imatge que em va venir al cap l’altre dia quan la Mercè em va aturar pel carrer per dir-me que li agradaria que fes un petit treball de l’activitat fotogràfica del Centre des dels anys cinquanta-seixanta.

Que intenti explicar jo, el que ha estat la fotografia al Centre? No ho podria fer ni de forma aproximada. En tot cas, com a gran afeccionat a la fotografia, això sí, podria aportar alguna de les meves experiències personals en un període força curt, però intens, d’uns anys en què una reduïda colla de membres del Centre ens reuníem un cop per setmana –cada dimarts, després de sopar– per parlar una mica de tot, i molt especialment, en el meu cas, de fotografia. D’aquí, el meu record del Pal·las. De quina manera aquestes reunions varen ser l’aglutinador en un temps en què pràcticament no es feia res de manera col·lectiva en aquest món de la fotografia, tot i disposar de tan bones experiències individuals.

Aleshores, parlo de l’any 1958, crec que el Centre no disposava de cap mena de local, i a l’estiu sobretot, les nits eren menys caloroses asseguts en aquest indret tan acollidor. A l’hivern, a dins, és clar, a prop dels vidres d’aquella mena de “peixera” des d’on es veien desfilars els pocs que desafiaven la boira.

Quins eren aquells socis que cada dimarts, puntualment a les onze, eren asseguts al bar? No podria fer una llista completa, perquè ho faig de memòria, i tot i que segur que me’n deixaré molts, de noms, sí que cal anotar els que recordo com a més assidus, que si eren a Lleida, no hi faltaven mai. El Ton Sirera (el mestre total), el seu germà Jordi, Josep Jové, Sebastià Teixidó, Àngel Gàzquez (el gran i estimat crític), Carles Corberó (amb la seva inseparable lupa de rellotger que examinava sempre el detall, el possible desenfocament de cada ampliació), Manuel Cortés (la tècnica perfecta), Ramon Ricart, Lluís Sarrate, Tonet Duaigües, Josep Ysac i d’altres de presència més esporàdica.

Voldria que aquestes línies no fossin llegides com el relat d’unes “batalletes” del passat. Al contrari, voldria que servis-sin mínimament per fer recordar i reflexionar als que llavors i ara fem “fotos”, i als que darrerament es van incorporant a la pràctica d’aquesta encisadora afecció, actualment tan aparentment diferent d’aquells anys. Dic aparentment, ja que en

Entrega del trofeu.

definitiva i sobretot, el que ha canviat ha estat la tècnica, el tipus de material emprat per fer les fotografies. En el fons, abans com ara, el desig de guardar un bon record de l’excursió, de l’escalada, de la immersió, del retrat, etc., és invariable.

La magnífica obra que els Huguet, Segura i Sirera varen editar fa dos anys *Història Gràfica del Centre Excursionista de Lleida*, detalla i posa en relleu la importància que la fotografia ha tingut sempre per a l’excursionisme. Per al nostre excursionisme. Tot això em porta a escriure unes ratlles referides a l’equipament fotogràfic, tant pel que fa a la càmera com en el procés posterior d’obtenir les imatges desitjades.

El material

La primera excursió que vaig fer amb el Centre, va ésser a Banyeres de Luchon, el darrer diumenge d’agost de l’any 1958. Portava jo la meua meravellosa (o almenys a mi m’ho semblava), “Rolleicord” 6 x 6, pràcticament nova –només havia exposat quatre rodets– i després d’un llarg viatge en autocar, vàrem passar la tarda a Banyeres, per veure la desfilada de carrosses de flors, objectiu principal de la sortida. Però d’anada, al fer la preceptiva parada a Les, a prop de la duana –eren temps no comunitaris– vaig veure penjada al coll d’un membre del Centre, crec recordar que era en Josep Fontova, la “germana gran” de la meua càmera, una “Rolleiflex”, i tot de sobte vaig ja saber que la meua màquina feia la seva darrera sortida. Tant era el magnetisme que m’oferia el model superior de les “Rollei”. La vàiem a les mans dels grans fotògrafs de l’è-

Exposició a l'IEI. Any 1966

Arxiu: Salvador Gili

Tonet Duaigües. Any 1959

Arxiu: Salvador Gili

poca, era també la càmera preferida pels periodistes –el seu format mig oferia les millors possibilitats de reproducció– i havia vist que en tota mena de publicacions les fotografies obtingudes amb aquest aparell sobresortien en qualitat, almenys tècnica.

La setmana següent, a primers del mes de setembre, ja tenia la càmera que durant tant de temps havia desitjat. La vaig utilitzar fins l'any 1971, en què es va quedar a Londres, quan jo, tot confiat, la vaig deixar al meu Simca 1000, juntament amb altre material fotogràfic, i algú va aprofitar l'ocasió per fer-se amb un record, a bon preu. Però això és una altra història.

Tornem al Centre, i al material fotogràfic emprat en aquells anys. En primer lloc, pel que fa a les càmeres, cal dir que pràcticament tot el material era europeu. Alemany, per ser exacte. En format 35 mm les “Kodak Retina” eren molt utilitzades, naturalment les “Rollei” en 6 x 6 i també les “Zeiss Ikon”, especialment amb el seu model “Super Ikonta”, de 6 x 6, amb telèmetre, que plegades feien molt poc embalum. Les recordo a la motxilla del Tià Teixidó i del Josep Jové. En una excursió a Alquézar, l'any 1959, uns quants dels que fèiem “fotos”, vàrem penjar al coll de l'Emili Clariana les càmeres que teníem a mà, tal com es pot veure en la imatge que he trobat al meu arxiu. Aquell dia l'Emili Reimat llua una càmera de cine de 8 mm “Nizo”, que l'Emili també portava a la mà dreta.

A poc a poc vàrem confiar cada vegada més en el material “made in Japan”, i van aparèixer les “Minolta”, “Yashica”, “Canon”, etc. I sobretot, la preferida per mi, la “Nikon”. Aparell reflex disponible al mercat des de l'any 1959, que era, al marge de la “Leica” i “Contax”, el millor material possible en 35 mm. Jo vaig fer-me amb la meua primera Nikon l'any 1964, que preferentment utilitzava per fer diapositives

en color i treballs en blanc i negre que s'adaptava millor a les grans possibilitats del 135 (teles, macro, etc.). Per cert, aquest aparell va tenir el mateix final que la “Rollei”, l'any 1971. Ai!

Sí que mereixen unes ratlles el tipus de fotografies que fèiem aquells anys. Llevat de les diapositives en color, pràcticament tot el material positiu era en blanc i negre, i majoritàriament revelat i ampliat de manera personal per cadascú. Aquesta sí que és, crec, la diferència més notable amb les esplèndides fotografies en color que avui podem gaudir sense problemes. No recordo, en tots els anys que estic comentant, haver vist ni tan sols una sola ampliació en paper color. Crec recordar que fins ben entrada la meitat dels seixanta, no vàrem treballar el color positiu, i encara de manera esporàdica. Però, que ningú pensi que treballar en blanc i negre era avorrit. Tot al contrari. Com que la majoria volíem alguna cosa més que les petites ampliacions “comercials” de l'època, a 6 x 9, que eren les més normals (Casa Sirera, Estrella del Oro, Casa Almacelles, etc.), ens vàrem instal·lar a casa un, diguem-ne, “laboratori”. Amb material de més o menys qualitat –parlo, de fet, de l'amplidora–, per fi tothom podia exhibir les seves fotos a 13 x 18 i 18 x 24, mides més corrents aleshores entre nosaltres. Era molt emocionant poder portar a la tertúlia del Pal·las les fotos fetes el diumenge anterior i sotmetre-les a la crítica dura i implacable de la resta dels companys. I especialment a la temuda lupa de l'enyorat Carles. El més sorprenent del cas és que la majoria érem força autodidactes quant a la tècnica del revelat i ampliacions. Només amb les explicacions que ens fèiem els uns als altres, vàrem iniciar el sempre inquietant moment del revelatge del negatiu, i tot seguit, de les corresponents ampliacions.

L'equipament del “laboratori” era necessàriament senzill, precari potser seria el mot més apropiat. No hi havia gaire

per triar, quant a ampliadores i material químic, però, ja era més variat i assequible que en els primers anys 50. Ja vaig explicar com el Josep Jové treballava a l'habitació de què disposava a la pensió on vivia. Ampliadora a la tauleta de nit i cubetes amb el revelador i fixador damunt del llit. Era, suposo, un cas extrem, però pot donar una idea que tothom ho feia com bonament podia.

Finalment anotaré una anècdota que ens va passar, relacionada amb la recerca de la millor excel·lència en els nostres treballs fotogràfics. Fèiem, de tant en tant, alguns afeccionats, una sortida en grup per fotografiar l'edifici del llavors "Gobierno Civil", des d'aproximadament on ara està situada l'escultura de l'home pensador, al final dels jardins de la plaça de la Pau. Pensareu: què dimonis preteníem amb aquestes fotos? Doncs bé, resulta que des d'aquella distància, només els objectius d'una certa categoria i una bona ampliació eren capaços de mostrar amb perfecció absoluta (a prova de lupa), els dibuixos que hi ha sota la teulada i, sobretot, les peces que formen les persianes de les finestres! Encara es pot comprovar ara, això. Però un dia, als policies –els grisos–, que feien guàrdia a la porta no els va fer gens de gràcia que un grapat de càmeres estiguessin fotografiant un objecte potser estratègic. El cas és que vàrem ser convidats a penetrar a l'edifici, i després de regirar-nos totes les bosses i escoltar les nostres explicacions –suposo que gens convincents per a ells– ens varen deixar marxar.

Els concursos

Tot seguit, naturalment, va sorgir la idea del concurs fotogràfic. Calia donar a conèixer a tothom el que es feia al Centre i de fet des del primer moment va ésser un èxit. El primer concurs de foto de muntanya que jo vaig conèixer es va fer l'any 1959. No he pogut trobar constància escrita de l'esdeveniment, però jo tinc fotografies en què alguns dels organitza-

dors, asseguts al voltant d'una taula, fan aparentment la classificació i potser la qualificació de les obres. No puc saber on va tenir lloc l'esdeveniment, però puc veure que hi ha unes grans cadires, d'aquelles de fusta noble i cuir, on es poden llegir esculpides a la fusta les lletres "C.P.A." o bé "C.A.P.". Era algun local d'una Caixa d'Estalvi?

El fet és que el concurs va tenir lloc, i seria l'inici, d'un seguit de magnífiques celebracions, que recordem molt especialment. Antecedents, sens dubte, de l'acreditat Concurs "Òscar Ribes". He trobat al meu arxiu unes mostres d'una de les exposicions dels anys seixanta a l'IEI, i lliurament de trofeus. No tot eren, però, fotografies de muntanya. Vàrem practicar el reportatge, el retrat, etc. En una ocasió vam exposar a l'IEI conjuntament el Ton Sirera, el Jové i jo mateix. Va ésser el resultat d'una curiosa coincidència. Resulta que l'any 1958 vàrem visitar i fotografiar per separat, tots tres, la capital de França, sense saber que els altres hi havien estat. Jo ni tan sols els coneixia, aleshores, els meus companys, i només al cap d'uns anys, sota la tutela de l'Alliance Française de Lleida, vam fer una selecció del material, tot a 30 x 40, i es muntà l'exposició. He trobat una còpia de la invitació que es va distribuir en aquell moment. Posteriorment, va ser exposada a Barcelona.

Per acabar vull esperar tots els afeccionats a la fotografia a continuar experimentant. És un camp tan ampli i de tantes possibilitats! Sembla que en poc temps, pocs anys, deixarem definitivament arraconada la fotografia anomenada química, en benefici de la digital. Tant se val això! El cas és que sempre tindrem necessitat de plasmar damunt d'un suport o d'un altre, aquelles imatges nostres, de ningú més, que tant ens varen emocionar quan les vàrem fer, i que permeten, passat el temps, gaudir d'aquell record per sempre.

Salvador Gili

Amics de l'Aventura

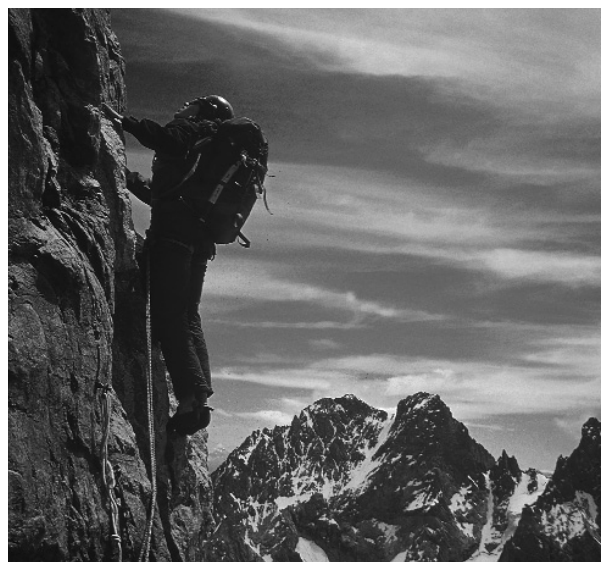

Trilogia als Ecrins

El massís dels Ecrins, conegut també com l'Oisans (que en realitat correspon només a la part nord del massís), és sens dubte una de les zones d'alta muntanya més boniques dels Alps, per la grandiosa i salvatge bellesa de les seves muntanyes, ara protegides per la creació del parc nacional dels Ecrins. Es troba situat més al sud que la resta de grans massissos alpins (Montblanc, Oberland o Valais), i això fa que la climatologia sigui més benigna, i que el quilometratge per arribar-hi des de casa nostra sigui relativament curt. Així que aquest estiu, després de consultar la “météo” de Chamonix, decidim amb l'Oriol canviar els nostres objectius al Montblanc per les “grandes courses” dels Ecrins. Aquí, tot i que l'alçada dels cims no arriba gaire per sobre dels 4.000 metres, els desnivells que cal superar són brutals, sovint cal pujar a peu des del fons de la vall (gairebé no hi ha telefèrics) i baixar per l'altra banda de la muntanya, en un llarg descens. Si tenim en compte, a més, que es tracta d'una zona de morfologia molt abrupta, amb una roca molt fracturada, no gaire bona (el típic “rocher en Oisans” que en diuen), és fàcil d'imaginar que les ascensions d'una certa dificultat siguin molt poc freqüentades, i per tant, difícilment ens tocarà “fer cua”, a diferència de les grans clàssiques del massís del Montblanc.

Arribem a la porta oriental del massís, la Vallouise, per atacar el nostre primer objectiu, la cara nord de l'Ailefroide central (3.908 m). Es tracta d'una via mixta de 800 m de desnivell, que va ser oberta l'any 1936 per Maurice Fourastier i companys, i que va tardar més de vint anys a repetir-se (encara ara només es fa de tant en tant, com diu la guia). Després d'un primer atac frustrat per la logística (ens vam aixecar massa tard del bivac!) hi tornem d'una tirada des de la vall. Sortim a les 12 h (pm) del cotxe per enfilar el llarg camí del Glacier Noir amb l'ajut del frontal, ja que cal començar la via molt aviat perquè la part inferior està molt exposada a la caiguda de pedres, i al monstruós serac que penja sobre els nostres caps, agafat no se sap com, al bell mig de la paret. Va resultar una ascensió mixta prou difícil (només vàrem fer 2 llargs sense crampons) amb un piolet superb, i amb una baixada també superb! (ràpels, travesses glacials i camí “xungo” fins al refugi de Sellé, on arribem fets pols, ok!).

Necessitem tot un dia fent el gos per recuperar-nos, i aprofitem per visitar el nostre amic Robin (que a més és guia d'alta muntanya i coneix el massís com casa seva), que ràpida-

Arxiu: Jordi Marmolejo

L'Oriol escalant “Le Bastion” (del Pilar sud dels Ecrins) amb el “gra” a l'esquena

ment ens proposa un segon objectiu, al qual no ens podem resistir: la cara nord del gran pic de la Meije (3.983 m), la “reina de l'Oisans” i un dels cims més difícils i prestigiosos dels Alps. Aquesta via va ser oberta l'any 1933 pel ja citat M. Fourastier, veritable fenomen d'aquella època, que va participar a les ascensions més importants dels Ecrins, i que encara avui constitueixen un bon “tast de dents” per a qualsevol alpinista (cal destacar la primera ascensió de la cara nord del Rateau, graduada actualment com a ED i repetida en comptades ocasions!). L'aproximació comença al més pur estil Oisans, amb un cartell que diu: “refugi de l'Aigle a 6 h 30 min” (bufff!). D'ací cal fer una llarga travessia per la gelera i baixar un perillós corredor, per arribar al peu de la cara. La rimaia estava molt oberta, i vàrem haver de fer una bona grimpada de piolet tracció a 85° per entrar a la paret. Una sèrie de corredors de neu, i mixtos en forma de zeta, ens porten al Glacier Carré, i una grimpada en roca, no gaire difícil, ens permet arribar al cim del gran pic. Després vam fer la travessia de l'aresta i la llarga baixada fins a la tenda de campanya a Villar d'Arène, el nostre hotel particular de les mil i una estrelles.

Ja tornem a ser a la vall sense saber què fer, ja que els pronòstics de la “météo” no són gaire clars, però sembla que ens queden dos dies de bon temps. Encara que no del tot recuperats de les pallisses d'aquests dies, ens decidim per fer alguna cosa “grossa”, tot esperant que el temps aguantí. Serà la Barre des

Ecrins (4.101 m), el cim més alt del massís, escalant el gegantí pilar sud. Es tracta de la muralla més alta dels Ecrins, amb 1.100 m de desnivell (i uns quants més de recorregut) en roca no gaire bona, on cal dur piolet, crampons i material de bivac; en definitiva, una cursa de gran fons, apta per a masoquistes! Tornem a pujar pel conegut camí del Glacier Noir, fins a la base de la paret, i ens estem una estona per passar la rimaia de “ciclòpeas proporciones” com diu W. Pause en el llibre *Paredes Extremas*, i després ens enfilem pel sòcol de la paret fins al clàssic bivac de la via. Es tracta d’un repeu just per a dos (no gaire grossos!) amb un ambient alpí impressionant. Al dia següent (bé, unes hores després) ens enfilem per la part baixa de la via, relativament senzilla, però gens fàcil de trobar. Anem pujant i els núvols van tapant el cel, fins que en arribar a la part més difícil, anomenada “le bastion”, ja ens envolten totalment. Continuem amb l’angoixa de saber que una retirada a partir d’ací, en cas de mal temps, seria bastant problemàtica... A la fi comença a caure aigua-neu quan ens trobem a l’últim llarg difícil. Passem com podem, i arribem als “couloirs” de sortida, enmig de la boira, i amb un vent gelat que ens deixa la roba i el material encartonat. Finalment, anem a petar a la cresta somital de la Barre dels Ecrins i, ràpidament, agafem les petjades de la baixada per la via normal, fins al refugi del Glacier Blanc, on el guarda ens fa un macrosopar i ens felicita tot dient “bravo les espagnols!”.

Jordi Marmolejo

Arxiu: Jordi Marmolejo

Escalant les rampes de gel de la “Z” a la cara nord de la Meije

VIDA DEL CENTRE

Apunts i comunicacions

- Francesc Català, a qui donem gràcies, ha fet donació a la nostra Biblioteca de:
 - *Guía de escalada en Riglos, Agüero y Foz de Escalate* (Felipe Guinda Polo/Ed. Prames)
 - *Observaciones geomorfológicas en la vertiente tibetana del Ever est* (Universidad Autónoma de Madrid)
- El nostre company Òscar Balsells, va quedar en cinquè lloc en el Mundial de marató en alta muntanya. Va ser el millor espanyol als Alps italians. Felicitats, Òscar! Esperem que ens en facis un bon resum.
- Les altes que hi ha hagut al Centre (a qui donem la benvinguda), durant els mesos de juliol i agost, són les següents:

- David Bedoya Ribó	- Francesc Xavier Ripoll Estadella
- Xavier Prunera	- Ferran Pera Santandreu
- Pilar González Mateu	- Dolors Palau Horcajada
- Montserrat Franch Trilla	- Àlex Caseta Martínez
- Josep Lluís Ruiz Bellet	- J. Ramon Campanera Alcàzar
- Rafel Folch Monclús	- Ferran Suñé Crespó
- Mercè Arbonés Aragües	- Jordi Suñé Arbonés
- Òscar Busca Luna	- José Maria Font Oncins

• Nota de la SEAM

Amb la intenció de simplificar la Junta de la SEAM, es va acordar en l’assemblea del mes de febrer passat que quedarà reduïda a tres càrrecs: **President:** Jordi Marmolejo • **Secretari:** Ramon Pach • **Encarregat del material:** Guillem Ullastre.

I se'm va glaçar el cor...

*Cap gest sobrer, i el lent fluir dels mots
Que no transmuta en pols aquest silenci*

Miquel Martí Pol

Aquesta hauria de ser una crònica d'un esdeveniment esportiu realitzat pel nostre Centre, però és evident que això no té sentit, ara, per a tots nosaltres. Potser perquè mai no havíem passat "tant de fred" en ple mes de juliol en el nostre Pirineu.

De cop, semblava que el temps s'hagués paralitzat. No podíem, no volíem donar crèdit al que estava succeint. Allò que tenim subjacent en la nostra quotidianitat muntanyenca, però que pensem que no es produirà.

Sí, tots i totes, havíem estat preparant, durant mesos, al mil·límetre, l'àmplia gamma de detalls que comporta realitzar un ral·li d'alta muntanya. Tots i totes volíem, desitjàvem, tornar a aconseguir una prova impecable en qualitat, logística i nivell, garantint durant la seva realització la seguretat de tothom. Tot anava perfectament, sense problemes excessius en els controls i en el recorregut. Res no indicava que pogués fallar, inclosa la meteorologia que el dissabte ens havia desconcertat un xic. Un dia esplèndid, nombre adequat de participants, controls a lloc, passos equipats... De cop, tot semblava obscur. I se'ns glaça el cor... Heus aquí que l'atzar i la sort ens jugaren una mala passada. Ens havíem preocupat pels participants, com pertoca a un bon equip organitzador, però no calculàrem que els controls no som intocables davant l'adversitat. I per què la Blanca? La resposta no la trobarem, tot i que la cerquem. Potser una altra mostra que l'ésser humà és d'una fragilitat immensa en el món que l'acull? Tots els cors experimentàrem gel i tempesta i les incògnites recorregueren les nostres ments. Quedaren esborrats tots els mesos de feina, de preparació, de càlcul, de discussions... Res de tot això ja no tenia significat.

Només desitjàvem retornar hores abans quan la il·lusió de la feina ben feta ens suggeria un altre bon ral·li. I sobretot volíem tornar a veure la Blanca vora nostre. Molts de nosaltres la coneixíem d'anys i anys de con-

vivència en el Centre. D'altres en feia uns pocs, però ella i la seva família són d'aquelles persones que contribueixen a la millora de la qualitat humana d'un grup. La Blanca, sempre calmada i somrient, no tenia mai ni una paraula de més ni de menys pels amics i amigues del Centre. Desprenia tranquil·litat i ens sembla que hagi marxat del nostre costat de la mateixa manera. Creiem que haver-la conegut i compartit caminades amb ella ha estat un gran plaer.

Sona a tòpic, però aquí és més cert que mai: no t'oblidarem i recordarem el teu pas pel nostre costat com a persona, dona i muntanyenca de gran esperit.

Gràcies, Blanca, per haver estat companya de la nostra estima per la muntanya. El regust amarg de la teva absència només el compensarà pensar en el temps que hem compartit amb tu.

L'Equip Organitzador del XXIè Ral·li de Muntanya (CEL): Joan Seire, Jordi Jové, Agustí Ardiaca, Xavi Palau, Magda Sales, Andreu Cots, Antonio Cots, Ramon Pach, Jordi Guivernau, Òscar Oliver, Marta Agramunt, Feliu Izard, Jordi Gàzquez i Lluïsa Huguet.

Els controls: Blanca Agulló, Jordi Mayor, Pepa Mallol, Joan Roca, Margarita Falguera, Jordi Climent, Manel Domingo, Mercè Ciutat, Pili Domínguez, Dolors Llordés, Carles Sàez, Carina Palau, Rosendo Oliva, Josep Massot, Josep M. Charles i Maria Huguet.

Agraïments als nostres companys i companyes que feren tasques de controls, així com a tots els participants en el ral·li per la seva solidaritat i comprensió.

Una especial menció al Francesc Chia i a la seva companya, socis del Centre Excursionista de Catalunya, pel seu suport i esperit muntanyenc, valor que mai no hauríem d'oblidar tots aquells que considerem la muntanya com un element de les nostres vides.

Lluïsa Huguet

Quina nit més maca... quin dia tan trist...

Dues vegades ho vaig sentir per ràdio control. Dues vegades. I no m'ho podia creure. La primera amb veu de tristesa. La segona amb veu de ràbia. La Blanca ens ha deixat, va dir l'Andreu. La Blanca s'ha mort, va dir el Rosendo. I encara em costa de creure.

Havíem passat junts la nit de la vigília del ral·li que amb tanta cura havien preparat els nostres companys del Centre. El lloc d'acampada l'havien escollit ells, la Blanca i l'Andreu. Quan el Carles i jo ens enfilàvem el dissabte a la tarda cap a l'indret dels pics de Mar, on l'endemà havíem de fer de control, una fumera ens va avisar dels nostres amics. El lloc era molt bonic; un replà petit, verd, abrigat per uns grans rocs, amb l'estany de Mar al fons i el Bessiberri Nord al davant. La Blanca era dins de la tenda, dins del sac, per defensar-se d'un fred que tallava, i l'Andreu havia encès una foguera amb fustes escampades d'alguna vella instal·lació caiguda. Aquell entorn i la seva companyia em van fer pensar que, de vegades, la sort està al nostre favor. Quan es va fer l'hora de sopar, el Carles i jo no ens vam poder menjar els fideus deshidratats perquè només dúiem Isostar, i quan la Blanca ens va oferir el mig litre d'aigua que li quedava, vam pensar que el guardariem per fer quatre cafès l'endemà al matí. Amb aquella fredor serien com baixats del cel. I mentre devoràvem unes altres provisions, la Blanca no va poder resistir de fer-nos una foto a la vora del foc. Volia perpetuar aquella imatge. Gràcies, Blanca, per haver-la fet.

A dos quarts de sis del matí vam sortir tots quatre de les tendes, i mentre combatíem el fred amb tota la roba que dúiem, el Carles ens va preparar uns cafès que van tenir el bon gust que tenen les coses quan són escasses. El cel era net i el dia s'endevinava plàcid. Sota nostre, un mar de núvols amagava els amics del campament base, i ens va fer gràcia de pensar que mentre els de baix deuriem intuir un temps amenaçador, nosaltres el vèiem magnífic. Tot era molt lluny de suposar que l'atzar ens tenia reservada una mala jugada. Vam anar junts fins al coll i allà ens vam separar per pujar cada parella al cim que li tocava. Des del nostre cim, el Carles i jo observàvem com la Blanca i l'Andreu equipaven amb cordes la llarga carena que conduïa al seu. Dalt del cim, petitets, és l'últim record que en tinc. A partir de les nou del matí, van anar passant les parelles de la categoria de plata, fins que a un quart d'onze va arribar la novena i última. Unes noies joves, acompanyades del Jordi Mayor que feia d'escombra. Després de donar-ne informació,

Arxiu: Blanca Aguiló

Sopant a la vora del foc la vigília del ral·li

vaig començar a baixar cap a les tendes, incapaç d'intuir el cop que m'esperava. El Carles i el Jordi es van quedar al coll per ajudar l'Andreu a recuperar les cordes. Amb la ràdio a la mà, sentia com si parlessin les muntanyes. Les paraules divertides que des dels catorze controls restants s'anaven emetent valien tot l'esforç de la preparació del ral·li. Tot com una seda, pensava. Però quan vaig arribar a les tendes i em disposava a plegar coses, la veu per ràdio de l'Andreu em va esborronar la pell. Després la del Rosendo hi va tornar. No podia, no m'ho volia creure, i confiava desesperadament que alguna altra veu rectificqués aquell malentès. Les muntanyes, però, van emmudir i el silenci, cada cop més llarg, em va anar gelant. Vaig mirar la seva tenda i una barreja d'impotència i de sentiments de ràbia i de dolor em corrien per la ment sense parar. Sentia la seva veu, el seu somriure, la seva companyia... i ella no hi era... Ben segur, Blanca, que aquest és el teu llegat.

No et pots ni imaginar com m'hauria agradat baixar a l'estany de Mar a buscar aigua, esperar que el Carles preparés quatre cafès, veure com l'Andreu encenia un foc, i que tu, Blanca, fossis entre nosaltres, però em vaig haver de resignar a admetre que la muntanya que tant estimem se t'havia emportat.

Explica la Mercè Ciutat que l'endemà, a Viella, el cel era fosc i les muntanyes negres. Potser, com nosaltres, ploraven la teva absència.

Dolors Llordés

Sense títol

Com s'allarga el temps?
la nit deixa volar els estels
i la brisa recorre els camps,
les aus reposen del dia cansat.
No és la foscor que em fa por!!!

Com es dilaten les hores...
ara, jo em demano: quan naixerà el dia?
la flor resta tancada, encara,
i el pi acarona la memòria.

Les aigües eixamplen l'instant,
murmuren a cau d'orella
i acudeixen cridaneres i grosses.
Neixen de les alçades, de la neu blanca.

A la Blanca, la nostra amiga.

Maria Huguet

Tot recordant la Blanca

És humà buscar explicacions a situacions tan incomprensibles com la viscuda el passat mes de juliol. La pèrdua d'una mare, esposa, amiga no té cap mena de fonament lògic i més quan les circumstàncies en les quals es va donar no podien ser més favorables des del punt de vista d'una persona que estimava la muntanya: un cel clar, un entorn immillorable, un marit, unes companyes i companys que t'estimaven i amb els quals havies compartit molts moments de la teva vida.

El bagatge que ens has deixat és ampli i exemplar. Moments inoblidables, les vivències dels quals estaran presents sovint entre nosaltres.

No fa gaires dies recordo que parlava amb els teus fills d'una sortida que en nombroses ocasions havíem comentat. Ells ja la coneixien, però no vaig poder evitar tornar-hi una vegada més.

Pont de la Puríssima del 1972. El temps no era gaire clar, semblava que havia de nevar o ploure, però això no era cap inconvenient. Es tractava de fer una de les hivernals programades per aquell mes de desembre, en aquest cas el Possets per la vall d'Eriste. El trajecte era llarg, calia agafar els corresponents transports públics fins arribar al lloc d'inici, el poblet d'Eriste. Érem un grupet de sis persones, quatre nois i dues noies, tu, Blanca, i jo. Joves amb poca experiència a la muntanya, sobretot a l'hivern. Alguns dels xicots ja tenien el seu "currículum", si bé, com quedaria demostrat, la seva curta edat deixava de manifest que els mancava moltes hores de camí. Vam començar a pujar al voltant de les set del vespre, a les fosques. L'aigua que queia era prou com per quedar-se a dormir al mateix punt de sortida, però ningú no deia res i tots preparàvem els estris per iniciar l'ascensió. Al voltant de les nou del vespre, quan ja estàvem prou molls, algú va comentar la possibilitat de plantar les tendes allí mateix, al camí, al bell mig del bosc. Així ho vàrem fer. Mentrestant l'aigua s'havia transformat en aigua-neu per acabar amb una bonica nevada.

Instal·lar el campament va ser tota una aventura. Recordo que nosaltres dues gairebé no vam obrir boca, ens limitàvem a fer el que calia (segurament que algú donava instruccions i la resta fèiem el que calia). Mal menjats i xops decidírem que el millor era anar a dormir i esperar un canvi de temps. Aquí es va iniciar el que seria tota una aventura de supervivència, una de les nits més angoixants que recorda-

ré tota la vida. Portàvem dues tendes, una d'elles abans de ser ubicada ja estava molla de fora i de dins, la qual cosa va fer que restés inutilitzada per encabir-hi ningú, havíem de compartir una tenda de dues o tres persones entre tots els components del grup. Al mateix temps, un dels companys, el Juanito, va extraviar el seu sac de dormir, i el Jordi Buñuel no trobava els mitjons de recanvi! Sis persones dins d'una reduïda tenda, amb la porta oberta per deixar sortir la meitat de tres cossos, tapats amb plàstics. Nervis, fred, discussions, fins a les dues del matí que, cansats d'aguantar la situació, ens llevem. La sorpresa va ser gran quan ens adonem que el cel és estelat i ja no neva! Recordo que totes dues ens vam fer la mateixa pregunta: plegarem els estris i baixarem al poble a descansar després de "la nit del lloro" o aquests agosarats xicots voldran continuar... Ningú no deia res. De cop ens adonem que plegades les tendes i amagades en un racó del camí, amb piolets i grampons a la motxilla, enfilem camí amunt. De nou ens mirem totes dues de reüll i cap a dalt s'ha dit! Deixem el bosc i ens comencem a enlairar. Cada cop hi ha més neu i ens anem enfonsant, primer fins als genolls i després una mica més amunt. Portàvem tres hores i el sol va sortir a acaronar-nos. Mengem per recuperar forces i, novament, comentem la jugada totes dues: no et sembla que estem fent el tanoca i tal com està la cosa és impossible d'arribar al cim? Però, calladetes esperem la veu d'algú que digui "retirada". Doncs no! Continuàrem dues hores més, fins que la neu ens passava de la cintura, i per fi algú va insinuar la possibilitat que no s'aconseguís l'objectiu, i abans d'acabar de parlar ja estàvem tots de cara al pendent per desfer el que havíem fet.

Cansades però satisfetes, ja que tant l'una com l'altra havíem obert traça com la resta de companys, demostrant la nostra capacitat i al mateix temps guanyant-nos el reconeixement de tot el grup. Això sí, la frase tòpica: estaré dies a tornar a fer una hivernal! El 26 de desembre sortíem cap al Josep M. Blanc, a la vall d'Espot, per iniciar una nova aventura que ja no s'aturaria al llarg de molts anys.

Que aquest record serveixi com a exemple de constància i estima a la muntanya, als teus fills i a molts joves, noies i nois, per tal que continuïn amb el mateix esperit aquest camí obert fa gairebé trenta anys.

Mercè Ciutat

Uns records de les vacances del 2000

La Ruta de la Plata és el camí romà que travessa la península ibèrica de sud a nord.

La Dolors, el Carles, el Rosendo i jo vam recórrer la ruta des de Mèrida fins a Astorga, on es creua amb el camí francès de Santiago.

L'orografia de la península fa que aquest camí sigui totalment diferent del camí de Santiago. Passa per les comunitats autònomes d'Extremadura i Castella-Lleó, i si coneixeu aquell territori sabreu que és una zona plena d'alzines combinada amb grans extensions de cereals. Són superfícies planes, i el camí sembla dibuixar una recta infinita sobre totes les gammes dels colors grocs, sigui matí o tarda, sigui blat o ordi. Aquestes percepcions són d'una apreciació tan fina que, fins a la província de Lleó, va ser pràcticament tot el que vam veure durant els 9 dies que vam recórrer els 550 km del nostre itinerari.

La Ruta de la Plata també es caracteritza per la seva tranquil·litat, pocs pelegrins (uns 10 en tots els dies), pobles pràcticament sense vida a l'hora que nosaltres els visitàvem, grans distàncies d'uns als altres, i per fer-nos compa-

nyia un seguit de toros imponents, en el territori dels quals ens vam passejar els tres primers dies de la ruta.

Vam visitar les ciutats de Càceres, Salamanca, Zamora, Benavente... i les seves pedres mil·lenàries no ens van fer oblidar mai on érem, els grocs es tornaven rosats amb el sol de la tarda.

Aquestes vacances van ser, però, marcades per un seguit de records que portava des de Lleida. La bicicleta dóna molt temps per pensar, i el record de la Blanca va estar molta estona present. Després de tres dies d'iniciar la ruta es va ajuntar a aquell record, un altre, la mort de l'amic Sisco.

Quan la mort ronda tan a prop, tinc com un mena de neguit de pensar enrere, i portar a la memòria moments viscuts amb aquests amics, fins que fredament penso que hauria de mirar més que mai endavant i pensar en nous projectes.

El temps m'ha deixat els dies de les vacances en el record, i el record és per a ells. Ells em van acompanyar pedalant i passant estones bones i menys bones... però jo he tingut la sort de tornar i poder compartir amb vosaltres tot el que he viscut.

Carina Palau

SENDERISME

GR 7 a València: Andilla - Cortes de Pallars

El desembre de 1994 tres membres del CEL van acabar en Andilla l'últim tram del GR 7, que, de mica en mica i any rere any, els havia conduït cap al sud, des del seu inici a Andorra.

El GR 7 és el sender de gran recorregut que uneix el Peloponès (Grècia) i Gibraltar travessant el sud d'Europa i entrant a la península ibèrica per Andorra.

Fa un parell de mesos, en Joan Ramon Segura em va proposar reprendre la feina interrompuda a Andilla, i jo, com a bon valencià, no vaig dubtar per un moment d'acceptar. Posteriorment en Josep Guàrdia es va afegir a l'operació.

La tarda del Diumenge de Rams vam sortir de Lleida, entre pluges, per assentar el camp base a l'Hotel La Posada (**) (tel.: 96 2100104) de la localitat valenciana de Xelva, capital de la comarca dels Serrans, a 470 kms de Lleida.

El que ve a continuació és un breu resum de les sis etapes del

tram que hem fet el passat abril, en el qual ressaltó únicament els llocs de més interès o més curiosos. Els qui vulguin fer el mateix que nosaltres, han de consultar les topoguies "GR 7: Arteas de Arriba-Rebollar" i "Rebollar-Venta Boquilla" existents a la biblioteca del Centre. Els canvis d'itinerari actual respecte als que figuren en les topoguies són mínims, tenint en compte els incendis que ha patit la zona.

1.ª etapa: Andilla (900 m) – Xelva (480 m) (27'990 km// 7 h 7 min)

El punt en què encetàrem el tram d'enguany és Andilla, petit poble amb bar i botiga, però no allotjament. El GR surt del poble per una porta romànica i després de passar per uns conreus d'arbres fruiters molt ben arregladets, puja una serra cremada (1.200 m) i torna a baixar a les cases de La Torda; pels voltants trobem savines centenàries. El camí continua per l'al-

dea d'Alcotas i arriba a Xelva resseguint la rambla del mateix nom. Xelva és una població d'uns 3.000 habitants que compta amb certs atractius turístics com el barri jueu, de carrers estrets i cases blanquejades que recorden el barri antic de Còrdova, l'església (amb un rellotge de l'any 1887 de múltiples agulles que indiquen, a més de l'hora, el dia, la data i el mes), l'aqüeducte romà i una curiosa conducció d'aigua, tallada a la roca, que anomenen Peña Cortada (s. I dC) i la plaça de toros. A pocs quilòmetres del poble es troba el santuari de la Virgen del Remedio, dalt d'un promontori al qual s'arriba per carretera asfaltada (el santuari compta amb hostaleria i restaurant; tel.: 96 2100140). Hi ha cotxe de línia a València (tels.: 961 985 009 - 988 358). Com a curiositat direm que l'alcalde de Xelva ens va parlar en un excel·lent català perquè ha viscut vint-i-cinc anys a Andorra, encara que el seu origen és xelví.

2.ª etapa: Xelva (480 m) – Embassament de Benaixeve (500 m) (16'5 km // 5 h 9 min)

A partir d'aquí ja no comptarem amb cotxe, per tant haurem de dur a sobre tot allò que necessitem per als propers cinc dies, fet que canvia bastant la duresa del camí quant a pes i temps.

El camí baixa fins a una zona d'esbarjo de Xelva, al costat del riu Toixa, que compta amb zona d'acampada, fogons, etc. Resseguint el riu aigües amunt i el passem pel pont medieval de la Mozaira (430 m). Després anem pujant fins al coll i font de la Bercuta, (730 m) entre roques i pins, un dels millors racons que trobarem en tota la setmana. A prop està el caseriu i ermita de la Bercuta, ara deshabitat i en bastant mal estat. A 720 metres del caseriu i ha dues variants: si agafem la branca de la dreta baixaríem directament a la presa de l'embassament. Nosaltres seguim recte per baixar a la passarel·la sobre el Túria. La baixada de la fossa del Túria també és molt interessant. En arribar al riu (420 m), el passem per una passarel·la penjada. A l'altra banda trobem la carretera que puja a l'embassament. Al poc ens trobem al costat de la carretera els Chorros de Barchel (cascada i cova), en què es poden apreciar a la roca les formes que ha anat esculpit el xumar de l'aigua i que recorden, salvant les distàncies, els Degotalls de Collegats.

Des d'aquí es pot seguir el GR pujant per un corriol a les Cases de Barchel i els Visos o bé, si s'ha de pernòctar a l'embassament, com és el nostre cas, seguir la carretereta que puja a la presa. El lloc on anem, l'alberg Centro de Vacaciones, es troba encara més amunt del nivell de l'embassament. Aquesta segona variant comporta fer 4 quilòmetres addicionals. El Centro de Vacaciones (tel.: 96 2171015 - 3420426) és un centre privat on es poden fer les típiques activitats de la casa de colònies

Pont medieval

Arxiu: Josep Vicedo

juvenil. És bastant econòmic i els joves que l'atenen són força simpàtics. Es troba enlairat sobre el pantà de Benaixeve, ans anomenat del Generalísimo, que reté les aigües del Túria i és el més gran de la Comunitat Valenciana, servint d'autèntica cisterna de València i la seva horta.

3.ª etapa: Embassament de Benaixeve (500 m) – Benaixeve (790 m) – Refugi Las Lomas de Loriguilla (950 m) (17'1 km // 8 h 28 min)

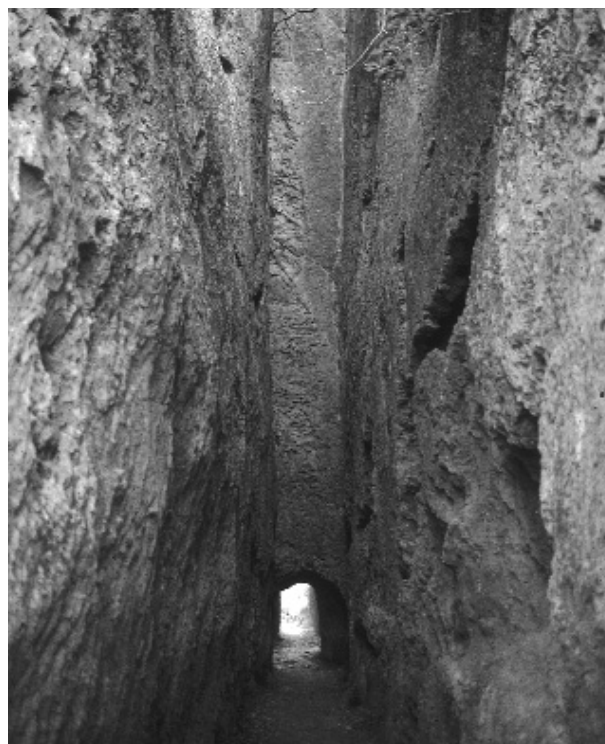
A l'haver optat per desviar-nos del GR per dormir en el Centro de Vacaciones, avui no seguirem el camí original sinó que farem un recorregut alternatiu, que comença a pujar des del Centro fins al poble de Benaixeve, format en l'antic caseriu de Nieva, per acollir la gent del poble inundat per les aigües del pantà, al fons de la vall del Túria. El nou poble de Benaixeve es troba enmig d'una bonica foia de conreus de vinya i ametller rodejada de boscos de pins. Té bar-restaurant on també es poden comprar pa i queviures, així com farmàcia, però no té allotjament.

A 800 metres del poble hi ha la moderna ermita de Sant Isidre, amb bona font, des d'on surt el PRV 114 que en paral·lel al GR ens portarà en unes tres hores al pic de l'Atalaia (1157 m). Des d'aquí baixarem pel cordal de la serra, per mig del garric rebrotat després l'incendi, al coll del Corral de la Ceja on retrobem el GR. Des del coll seguim pistes i més pistes forestals entre pins fins arribar al refugi Las Lomas, de l'ICONA, en molt bon estat, amb foc a terra, on pernòctarem. El lloc és certament estratègic com a final d'etapa de GR, llàstima que no tingui aigua. Per la nit, quan ja estem dins dels sacs, tenim la visita inesperada de dos matrimonis amb tot terreny que havien tingut la mateixa idea que nosaltres de pernòctar al refugi; finalment decideixen quedar-se a dormir als cotxes; la veritat és que després de passar tots els dies sense veure ningú, no comptàvem que les vacances de Setmana Santa havien començat i la gent iniciava la gran desbandada de les ciutats.

4.ª etapa: Refugi Las Lomas (950m) – El Rebollar (701 m) (28'350 km // 10 h 33 min)

Del refugi baixem al riu Reatillo (780 m), entrant a la comarca de la Plana d'Utiel també coneguda com l'altiplà de Requena. Passem després per un suggerent lloc on es troba el mas del Lobero, exemple d'antigues formes de vida aïllada i economia de subsistència. Quan es travessa la propietat de la finca Peñas Altas pot observar-se que les marques blanques i vermelles han estat repintades amb el senyal de vedat de caça (blanc i negre). Passem per davant de la renovada casa de la finca, on la desconfiada masovera ens omple una mica les cantimplors. Al Joan Ramon, que ha passat com sempre una hora o dues abans que nosaltres, ni tan sols li han donat aigua.

Al sortir de la finca ens adonem que a la porta d'entrada de la carretera particular hi ha un senyal de prohibit el pas. El conflicte existent queda clar quan poc després ens trobem, al costat del riu Reatillo (540 m), que travessem de nou, el pal indicador del GR tombat a terra i amb els cartells trencats. Del punt més baix de l'etapa toca ara pujar les falde septentrionals de la serra d'El Tejo, però aquí estem en el punt més delicat ja que, a causa de la manca de marques, el més fàcil és perdre's. Nosaltres optem per oblidar-nos de la topogüia, que parla d'una intromissió pista "a caballo de Barranco Pílan" i en seguim una altra ampla i ben cuidada que puja suaument cap al cim d'El Tejo. Tot aquest embolic possiblement és degut als esfereïdors incendis recentment ocorreguts aquí i que s'han portat per davant arbres, sendes i marques, provocant l'obertura de noves pistes de desemboscament que confonen encara més. No retrobem les marques fins ben amunt, un quilòmetre abans del manantial de Pílan (870 m), en realitat un abeurador de ramats abastit d'aigua per una surgència quasi imperceptible entre les margues. Convé, així no obstant, aprovisionar-se d'aigua aquí ja que no hi ha cap altre lloc de Benaixeve a El Rebollar. Descansant al costat del "manantial" tenim una estona per reflexionar sobre el mal que ha fet el foc en aquest indret, ja que, al ser un vessant nord, humit i fresc, hi creixien aurons, roures gal·lers, servers i teixos; ara solament el garric i les carasques han estat capaços de regenerar-se. A prop del manantial trobem una bifurcació: per la dreta es pot seguir el camí tradicional, que passa pels masos de Mari Luna, de Paula i de Carcel, rodejant El Tejo per ponent. El de l'esquerra és una variant nova que puja al coll de l'Alqueruela (1.015 m), passa per l'aldea de Siete Aguas i es torna a ajuntar amb el camí principal a prop del Cerro Simón. Des del coll hi ha l'opció de pujar en menys d'una hora, primer per pista i després seguint el cordal de la serra, al pic de El Tejo (1.251 m) excel·lent mirador central de les serres de Javalambre, Calderón i Caroig, entre d'altres. Per baixar cap a El Rebollar el millor és no dei-

Arxiu: Josep Vicedo

Aqüeducte romà de Peña Cortada

xar la pista que mena fins al mateix cim per la part meridional i que ens durà al camí principal, a prop de la casa de Carcel. Intentar tirar al dret pel cim frontaler del Cárcama és tenir ganes de patir, excepte pels qui els agradi veure les evolucions dels estruços. Com que encara no havíem llegit aquest article, hem fet el que no havíem de fer, i arribarem a El Rebollar després de donar mil i una voltes i patir cent mil i una punxades d'argelaga.

Finalment arribem a l'àrea de servei El Rebollar, al costat de l'autovia i la línia de ferrocarril Madrid-València, on es troba l'Hotel Requena (***) (tel.: 96 2300982). La pedania d'El Rebollar, pertanyent al municipi de Requena, està a l'altre costat de l'autovia. A 15 minuts tenim el baixador de tren, on paren els trens regionals a València. En una excursió de sis dies seguits, fer una "parada i fonda" en un establiment hotelier és fonamental: ben menjat, ben rentat i ben dormit fa possible continuar la feina amb forces renovades.

5.ª etapa: El Rebollar (701 m) – Refugi del Manquillo () (26'4 km // 7'5 hores)

Després d'acomiar el Josep Guàrdia, que torna en tren a Lleida, en Joan Ramon i jo ens disposem a fer la que possiblement és l'etapa més maca del tram. Sortim d'El Rebollar entre conreus de vinya de vi (tota la plana de Requena - Utiel està dedicada al vi amb denominació d'origen, però de poca reputació) i ens dirigim al Cerro Simón (837 m), un petit turó envoltat de pins. D'ací baixem al Fresnal (700 m) on trobem la petita font Roses en una reserva de flora, beneficiària del pro-

grama comunitari Life, amb aurons, servers o moixeres, i així mateix corners (*Amelanchier ovalis*). A partir de la font hem de pujar a la casa de Las Moratillas (769 m), aula de natura del Govern Valencià, rodejada d'una àmplia zona d'acampada, on trobem molts grups de nens escoltes. L'àrea compta amb font, taules i barbacoa. Al costat del casalot hi ha arbres notables, però destaca un arboç arbori, el més gran que he vist en la meua vida.

Baix de Las Moratillas tenim la casa del Coronel (530 m), ara rehabilitada com a alberg rural Casa del río Mijares (tel.: 96 2127300) i gestionada per un grup de joves, molt acollidor. A continuació ens trobem les cases de Millars on coneixem un senyor capitalí bastant xerraire (contrasta amb el caràcter més sec dels valencians d'interior) que ens acompanya a la propera font de La Tosilla, naixement del riu Millars (no confongueu aquest petit rierol valencià amb el riu que desemboca a Castelló de la Plana), sota un immens desmai. El bon senyor, com a gran expert en el naixement d'aigües, ens explica les propietats de les diferents fonts de la zona; així l'aigua de La Tosilla seria astringent, mentre que la de la font de Tabarla seria laxant; el Pozo de Valentín, a meitat de camí de les dues, dóna aigua neutra; així doncs es tractaria d'aconseguir l'equilibri amb una acurada combinació de la dosi de les diferents aigües, depenent de l'estat inicial del bevedor. Deixem el simpàtic avi i anem aigües avall del Millars, fins arribar a la carretera local de Iàtova a Hortunas; el riu forma aquí unes cadolles que inciten al bany en un dia força calorós com avui. Més amunt trobem el rehabilitat Pocico de Valentín al costat de la carretera i les cases de Tabarla (619 m), on una brigada de bombers vetllen armes a l'espera que salti l'espuma. A partir d'aquí hi ha una forta baixada fins al riu Magre i la zona d'acampada de Tabarla, antic campament del Frente de Juventudes, en l'angle interior d'un meandre del riu. El lloc és certament encisador, envoltat de pinars, és molt agradable tombar-se a l'ombra dels xops i sentir passar l'aigua (contaminada per cert) i el temps. En la zona hi ha taules i fogons, però la famosa font està perduda. També compta amb un refugi tancat, poc útil per al senderista, ja que cal demanar prèviament la clau a l'Ajuntament de Iàtova i tornar-la després.

El final oficial de l'etapa seria aquí, però nosaltres decidim seguir per tal d'escurçar l'etapa de demà, que és l'última. La pernociació la fem, doncs, en el porxo del refugi d'El Manquillo, al peu de la serra de Martés i del pic Ñoño. Aquest refugi, situat en un lloc espectacular, al costat de l'estupenda font del Seco (quin contrasentit!), està tancat i també s'ha de demanar prèviament la clau a l'Ajuntament de Iàtova. Ens adormim mirant en la llunyania els llums de València i les rodalies i pensant en mil combinacions per retornar demà a casa.

6.ª etapa: Refugi El Manquillo (910) – Cortes de Pallars (422 m) (21'24 km // 6 h 10 min)

Del coll del Rodeno surten dues variants del GR 7, per la dreta es baixa directament a Venta Gaeta i per l'esquerra, després de passar pel refugi El Manquillo es puja a la serra de Martés (restes de poblat ibèric) i es baixa a Venta Gaeta donant un tomb per dalt de la serra. Nosaltres decidim fer la nostra pròpia variant, pujant primer per la pista al pic Ñoño (1.071 m) i baixant pel vessant oposat, ja en la comarca de la Vall de Cofrents-Aiora, fins retrobar la variant principal. Aquesta ens condueix a l'aldea de Venta Gaeta (680 m), que compta amb un bar i tenda de queviures-fleca. El GR puja des d'aquí a la Mola de Albeitar (814 m) per camí molt perdorador fins que retrobem una pista. Tota aquesta part està molt mal senyalitzada i s'ha d'anar molt amb compte perquè la Mola és escarpada per la banda del Xúquer i cal trobar el baixador correcte. Finalment, en un revolt del camí, ens trobem de front amb el riu Xúquer i darrere, arrapat a l'altra banda de la fossa, el poblet de Cortes. Per arribar-hi, l'únic camí és la carretera que ve de Bunyol, però en Joan Ramon decideix que ell no està fet per caminar per carretera i acceptem l'oferiment d'uns forestals, que passen casualment, i ens duen en deu minuts al poble. Un breu refrigeri a la Fonda Fortunato (tel.: 96 2517026), únic allotjament del poble perquè l'Albergue La Peña (tel.: 96 2517134) està tancat per reformes, i partim en taxi (96 2517079) a València, des d'on en cotxe de línia, tornarem amb cotxe a Xelva. En el moment de tornar cap a Lleida torna a ploure, però ara ja ens està bé. Arribem a casa a les dues de la matinada, cansats, una mica endormiscats, i contents d'haver completat la feina prevista sense contratemps.

BIBLIOGRAFIA

Federació Valenciana de Muntanyisme: Topoguies GR-7 "Arteas de Arriba-Rebollar" i "Rebollar-Venta Boquilla". València. 1986.

Rafael Cebrian, *Montañas Valencianas*, volums II (1983) i III (1986). València.

Fulletons de senderisme de la Diputació de València. Plaça Manises 2, 7. 46003 València (tel.: 96 3918999).

CARTOGRAFIA

Mapes del Servei Geogràfic de l'Exèrcit, escala 1:50.000, números 666, 694, 720 i 745.

INTERNET (Adreces web)

www.gva.es • www.verdinet.com • www.combios.es

Pep "el Valencià"

Grup espeleològic lleidatà: els orígens (IV)

Les cordes

Josep Lluís: Abans les cordes, no tenien fregaments?, no es trencaven?

Àngel: No vam tenir mai cap problema. Senyal que ho fèiem bé. Mai no ens en va fallar res.

Montse: Es prenen més mesures.

Enric: S'havia de vigilar molt. Ara parlaré d'aquells que veníeu als cursets. Recordo el Xavi Corrià, al pont de la Roca Regina, que anava a tirar-se en ràpel, i en lloc d'agafar-se al vuit, que llavors era un vuit, es va agafar a la sive-lla dels pantalons, i no recordo qui, va cridar: -No! Perquè encara que anàvem assegurats, imagina't.

Mercè: Amb això del vuit, què vols dir? El vuit de la cadireta?

Pilar: No, nosaltres amb el vuit de la cadireta no hi baixàvem mai.

Mercè: Voleu dir el vuit que era el vuit amb бага...

Enric: Exactament, el vuit és una бага rodona, que la gires i et fas un vuit... i després t'hi agafes un mosquetó...

Josep Lluís: Llavors, era ràpel d'esquena. Era el substitutiu de l'arnès...

Mercè: I acabaves amb unes llagues... Encara en tinc algunes!

Josep Lluís: Quan el ràpel era molt llarg, et posaves una tovallola.

Mercè: Jo no tenia temps de ficar-m'hi una tovallola...

Pilar: Jo em faig fer un reforç al "mono".

Josep Lluís: I si la verticat era molt llarga, tipus Esquerrà, o una Sima de San Pedro, la corda pesava molt...

Àngel: Arribaves encongint a baix. Amb el pes de la corda t'anaves comprimit, tancant a poc a poc...

Enric: Jo recordo que una de les meves tàctiques era ficar-me de cap per avall, així baixava recte i ni em cremava ni res...

Mercè: Jo portava guants, i sempre deia que volia cadireta.

Montse: I morats per tot el cos!

Josep Lluís: Ara, es va amb arnès... amb una cinta...

Mercè: Quan vam fer l'aniversari i vam anar al Graller, no sé pas quants dies vaig anar plena de morats, de l'electró.

Josep Lluís: Però en el moment que anaves amb бага o tenies qualsevol problema i et quedaves penjat mitja hora a la corda, t'anaves encongint...

Pilar: I encara gràcies que teníem l'escaleta...

Àngel: No es coneixien els superadors...

Josep Lluís: El canvi de tècnica va ser cap allà a l'any 75 o 76, depenent del lloc. Aquí va arribar una mica més tard, i va representar un avenç importantíssim.

Àngel: Només amb el pes ja era una altra cosa. Ja no dic amb la rapidesa.

Enric: Les cordes de cànem si plovia i es mullaven, pesaven molt.

Pilar: De les coves, sortien dretes.

Els primers perlons

Josep Lluís: Però amb cordes de perló també hi heu anat...

Pilar: Sí, després les vam comprar. Vull dir que al principi, les que hi havia al Centre, eren només per als escaladors.

Àngel: Quan estaven ben usades per ells, llavors ens tocaven a nosaltres. Fins que un dia vam dir prou. I un bon president ens va dir que això s'havia d'arreglar.

Banc Sabadell

Pilar: L'Isac, no, va ser qui va donar els perlons? I les cordes les portàvem lligades a l'esquena...

Juli: A quin any van arribar, els primers perlons, als "poce-ros"?

Pilar: Cap a l'any 72... El teu!, el que vas comprar al Puigmal, a Barcelona.

Àngel: Em sembla que a l'any 69 ja en portàvem, en teníem de particulars.

Pilar: Que van ser els que va comprar l'Isac.

Soci: A l'any 71 fèiem el curset amb cordes de perló i quan s'acabaven, de cànem. Al Pouetons, el pou d'entrada era un cànem...

Àngel: Als llocs de poc risc, s'utilitzava el cànem.

Mercè: Era l'època de transició.

Àngel: Però ens vam haver de quadrar, perquè quan les cordes eren velles per a uns, resulta que eren noves per als altres...

Josep Lluís: És que vosaltres les enfangàveu...

Pilar: Sí, mira, i ells ens les donaven carregades de flors. El que passa és que els escaladors, al Centre, sempre han estat els nens macos...

Pilar: És veritat, i els "poceros" eren els "poceros"...

Mercè: Però els espeleòlegs eren els organitzats, sempre han estat els més organitzats...

Pilar: Però si te'n recordes, en aquella època els xics de la pel·lícula eren els escaladors...

Mercè: Els que obríen les vies a Terradets...

Àngel: Algunes les van obrir els "poceros". O sigui, que no presumeixin tant. I la directa del Puro la va obrir un "poce-ro". Vaig ser jo, amb el Rupí, que era escalador...

Mercè: Vau fer una mixta...

Serradell: la Picorra

Mercè: La Picorra del Racó només la podien fer els espeleòlegs...

Àngel: Sí, perquè estava molt descomposta.

Mercè: Per això, només la podien fer ells, perquè és una de les agulles més descompostes que hi ha. D'escaladors no sé si n'hi ha gaires que l'hagin fet...

Àngel: És el més "cutre" que he vist...

Mercè: Està a Serradell...

Josep Lluís: La devíeu fer al sortir de Cuberes...

Àngel: No, no, perquè la vam veure un dia, i ens hi vam posar. Només l'havien fet els de Barcelona...

Serradell: Cuberes

Josep Lluís: És una llàstima que vosaltres que vau mig descobrir Cuberes, que la vau treballar, i que té dotze quilòmetres, sempre hàgiu hagut d'anar darrere de l'Àliga, perquè sempre ho deixàveu a mig fer...

Pilar: L'entrada de Cuberes era mortal. Jo hi vaig entrar dues vegades i vaig dir que no hi tornaria mai més...

Àngel: I la manera d'anar-hi...

Pilar: Era horrorós.

Enric: A mi m'agradava. Hi havia dos dits d'aigua i quan havia plogut molt, entrava l'aigua del torrent... Ens hi va acompanyar el senyor Cuberes, que era l'alcalde de Serradell.

Mercè: I només la coneixien els del poble.

Àngel: Bé, ja hi havia estat algú del Centre abans. El que passa és que no havien entrat gaire endins.

Pilar: Per entrar-hi t'havies de treure fins i tot el casc. Cal encara treure's el casc ara?

Josep Lluís: Hi va haver un accident i van haver de reben-tar la boca... i la van fer una mica més gran.

Àngel: El problema que hi havia allí és que havies d'anar des de la Pobla a peu. Quan teníem algun bitllet agafàvem un taxi fins a Serradell, però si no, ens cascàvem des de la Pobla fins a Cuberes... Dormíem a Serradell, a casa del senyor Cuberes i la seva senyora... i ens deixaven dormir a baix al corral.

Enric: I el formatge de cabra ...

Josep Lluís: És una cavitat que tècnicament és bastant complexa i, aleshores, la gent de Barcelona tenia més material, més preparació tècnica. Hi havia el pas de la perxa, que la van muntar ells...

Josep Lluís: Llavors tenia un quilòmetre cent. Jo recordo quan va sortir aquella primera publicació del Pallars-Aran. Hi sortia la cavitat, i sempre, primer l'ERE, i després els de la CIE.

Àngel: Ells hi van fer molts campaments i s'hi podien passar molts dies.

Josep Lluís: I els grups d'espèleo de Lleida sempre han anat una mica menys d'allà on han anat ells.

Enric: O per temps, o per diners o pel que fos.

Josep Lluís: Totes les descobertes les han fet els altres...

No fem de muntanya la platja d'hivern